

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi va rivojlanishi.

Hamroyeva Muxlisa Omonjon qizi

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning tarbiyasi va rivojlanishi masalalari yoritilgan. Shuningdek, maktabgacha yosh davrining rivojlanish xususiyatlari, shaxsni shakllantiruvchi omillar hamda bolalarni jismoniy, ruhiy va ijtimoiy jihatdan rivojlantirishga doir fikr-mulohazalar va amaliy tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, rivojlanish, shaxs, ijtimoiy muhit, irsiyat.

KIRISH. Bugungi kunda shaxsning kamolga yetishida nasl-irsiyat, ijtimoiy muhit, ta'lim-tarbiya muhim ahamiyatga ega. Shaxs qaysi jamiyata yashasa, o'sha jamiyat hayotidagi qonun-qoidalarga asoslanib kamol topadi. Har bir odam shaxs sifatida turlicha namoyon bo'ladi. U o'zining xarakteri, qiziqishi, qobiliyati, aqliy rivojlanganlik darajasi, ehtiyoj va mehnat faoliyatiga munosabati bilan farqlanadi.

Rivojlanish kishidagi jismoniy, ruhiy va ijtimoiy jarayon bo'lib, u barcha tug'ma va egallangan miqdor va sifat o'zgarishlarini o'z ichiga oladi. Ta'lim-tarbiya orqali amalga oshiriladigan faoliyatlarni maktabgacha yoshdagi bolalar birdaniga o'zlashtirib olmaydilar, ularni bolalar tarbiyachi rahbarligida sekin-asta egallab oladilar.

Hozirgi kunda bolani tarbiyalash va rivojlantirishda faoliyatning o'rnini ham katta ahamiyat kasb etadi. Bolaning faolligi ijtimoiy tarixiy tajribani o'zlashtirishga yordam beradi, buning asosida uning bilish, ko'rgazmali o'yin, eng oddiy mehnat va o'quv kabi xilma-xil faoliyat turlari, shuningdek, muomalasi shakllanadi. Bolaning rivojlanishi va tarbiyalanishining yosh bilan bog'liq davrlarida faoliyatning turli xillari yonma-yon bo'ladi va o'zaro ta'sir ko'rsatadi, lekin bunda ularning roli bir xil bo'lmaydi: har bir bosqichda faoliyatning yetakchi turi ajratiladi, unda bolaning rivojlanishidagi asosiy yutuqlar namoyon bo'ladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni biz quyidagi sohalar asosida rivojlantiramiz.

1. Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi
2. Ijtimoiy-hissiy rivojlanish
3. Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari
4. Bilish jarayonining rivojlanishi
5. Ijodiy rivojlanish

Bu sohalar asosida bolalarni rivojlantirishimizdan asosiy maqsad maktabgacha ta'lim tizimida ma'nan mukammal va intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalashdir.

Maktabgacha pedagogika tarbiyani yetakchi omil deb qaraydi, chunki bu to'plangan ijtimoiy tajribani yetkazish uchun yosh avlodga ta'sir ko'rsatishning maxsus uyushtirilgan sistemasidir. U oilada, bolalar

bog'chasida , maktabda , mehnat jamolarida amalga oshirilib , turmushni , faoliyatni , muomalani tashkil etishga qaratilgandir . Buyuk bobokalonimiz Abu Ali Ibn Sino tarbiya haqida shunday deganlar "Tarbiyaning maqsadi – insonni kamolatga yetkazish , undagi yaxshi sifatlarni rivojlantirib , yomonlarini bartaraf etishdir " deya o'zining mazmunan boy va go'zal fikrini bildirib o'tganlar .

ASOSIY QISM. Tarbiya - biror maqsadga yo'naltirilgan jarayon bo'lib, u muayyan darajadagi dastur g'oyalari asosida maxsus kasbiy tayyorgarlikka ega bo'lgan kishilar tomonidan tashkil etiladi . Tarbiya ijtimoiy muhit orqali keladigan tarbiyaviy ta'sirlarning barchasi bilan bog'liq holda ta'sir qiladi . Tarbiyaning ta'siri har doim maqsadga muvofiq holda olib boriladi . Irsiyat - bu ota qoni yoki ajdodlariga xos bo'lgan biologik xususiyat va o'xshashliklarning naslga (bolaga) o'tish jarayonidir . Tarbiya bola shaxsining rivojlanishida ham o'z ro'lini egallagan . Tarbiya- inson kamolotiga ta'sir etuvchi tashqi omil hisoblanadi . Tarbiya - aniq maqsadlarni ko'zlab sitemali ravishda , insonda ijobiy fazilatlarini tarkib toptirish yo'lida tarbiyachi rahbarligida amalga oshirilib boriladi .

1. Tarbiya ta'sirida muhit ta'sir bera olmagan fazilatlar o'zlashtiriladi, yani bilim malumot egallanadi.

2. Tarbiya tufayli tug'ma kamchiliklar ham o'zgartirilib , shaxsni kamolga yetkazish mumkin . Masalan , ko'rlar , gunglar , ham o'qitilib , sog'lom kishilar qatori hayotga tayyorlanadi .

3. Tarbiya yordamida muhitning salbiy ta'sirini bartaraf etish mumkin .

4. Tarbiya doimo kelajakka qaratilgan maqsadni belgilaydi .

Bola shaxsini rivojlantirishda tarbiyaning yetakchilik roli pedagogning ham yetakchilik rolini , uning har bir bola shaxsini shakllantirish uchun mas'uliyatini qaror toptiradi . Taniqli pedagog A . S . Makarenko pedagogning roli va mas'uliyatini ta'kidlab shunday yozgan edi :

"Tarbiyaviy ta'sirning g'oyat qudratli ta'sir ko'rsata olishiga ishonchim komil . Agar odam yomon tarbiyalangan bo'lsa , bunda faqat tarbiyachilar aybdorligiga aminman . Agar bola yaxshi bo'lsa , buning uchun u tarbiyadan , o'z bolaligidan qarz dordir " .

Maktabgacha ta'lim davrida bolalarning o'ziga xos rivojlanish xususiyatlari.

2-3 yoshli bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Bu davr o'ziga xos xususiyatlarga ega . Bir yoshdan ikki yoshgacha bo'lgan davr mobaynida bolaning nutqi va o'zgalar tomonidan aytilgan so'zlarni tushunish qobiliyatlari jadal rivojlangan bo'lsa , 2-3 yoshga kelib, o'zgalar nutqiga taqlid qilish jarayoni boshlanadi , bola musiqa , badiiy so'z ta'siriga tez beriladi

3-4 yoshli bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Bola 3 yoshga qadam qo'yganda jismoniy o'sishi bir qadar sekinlashadi . Bu davrda uning og'irligi 14-15 kg , bo'yi 90-95 sm ga yetadi . Bola

jismonan ancha chiniqib , asab tizimi taraqqiy etadi .Tayanch harakat organlari takomillashib boradi . Uch yoshli bolalar qisqa muddat davomida o'z xatti - harakatlarini idora qilish ko'nikmasiga ega bo'ladi. Bu davrning o'ziga xosligi bu davrda bolada "men" tushunchasining rivojlanishi ortadi .

4-5 yoshli bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Bola to'rt yoshga yetgach, uning jismoniy o'sishi bir muncha jadallashadi , bu davr mobaynida bo'yi 105-108 sm gacha o'sadi , og'irligi esa 18-19 kg bo'ladi . Bu davrda bolaning miyasi tez rivojlanadi . Katta yarim sharlar po'stlog'ining faoliyati takomillashib boradi . Bolaning asosiy harakatlarining rivojlanishida jiddiy sifat o'zgarishlari sodir bo'ladi , ularni bajarishda tabiiylik ortib boradi , bolalarda qiyoslash ko'nikmasi shakllanadi . Bu yoshdagi bolalarning nutqi ravon , xotirasi ancha teran, mustaqil fikrlash darajasi rivojlangan bo'ladi

5-6 yoshli bolalarning rivojlanish xususiyatlari.

Bu davrda bolaning bo'yi 7-8 sm ga o'sadi . Uning oyoqlari gavdasiga nisbatan tezroq rivojlanadi , og'irligi 20-22 kg.ni tashkil etadi.Ularning yuragi chaqaloq yuragiga nisbatan 4-5 barobar kattalashgan , biroq muskullari hali yetarli darajada mustahkamlanmagan bo'ladi. Olti yoshga yetganda miya po'stlog'ining asab katakchalari rivojlanib , og'irligi va tashqi ko'rinishidan kattalarnikiga yaqinlashadi . Uning talaffuzi aniq , nutqi ravon bo'lishini ta'minlashimiz kerak . Bolaning bu faoliyatida nuqson bo'lgan taqdirda uning oldini olish choralarini ko'rish lozim.

6-7 yoshli bolalarning rivojlanish xususiyatlari

Bu davrda bolaning bo'yi 120 sm ga yetadi , og'irligi 22-24 kg bo'ladi . Bu yoshda bola chiniqadi , qiziquvchan bo'ladi , o'z salomatligini nazorat qila oladi .Uning idrok kuchi va tafakkuri jadal rivojlanadi , moddiy borliqni bilishga intila boshlaydi . Bolani maktabga tayyorlash jarayonida ular faoliyatning yangi turi bo'lgan ta'lim olishga o'qishga ishtiyoq uyg'otish lozim . Bu o'rinda bolalarni ruhan ta'lim jarayoniga kirishishga tayyorlash maqsadida dastlabki o'quv elementlarni o'rgatish lozim .

Muayyan bir yosh davriga xos bo'lgan anatomik , fiziologik (jismoniy) va psixologik xususiyatlar yosh xususiyatlari deb ataladi . Ana shu yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim va tarbiya ishi tashkil etiladi . Shunda bola rivojlanishiga tarbiya ta'siri kuchli bo'ladi .

Bolalarning tarbiyaga to'g'ri yondashish , uni muvaffaqiyatli o'qitish uchun bola rivojlanishidagi turli yoshdagi davrlariga xos xususiyatlarni bilish va uni xisobga olish muhimdir .Chunki bola organizmining o'sishi ham , rivojlanishi ham , psixik taraqqiy etishi ham turli yosh davrlarida xilma-xil bo'ladi .

Xulosa. Xulosa qilib aytganda maktabgacha yosh davri inson rivojlanishining eng sezgir va intensiv davri bo'lib , bolada shaxsiy ijtimoiy - emotsional , kognitiv va jismoniy rivojlanishning poydevori

aynan shu bosqichda shakllanadi. Ilmiy tatqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu davrda bolaning atrof-muhit bilan faol muloqoti, o'yin faoliyati, kattalar bilan emotsional aloqalari hamda maqsadli tarbiyaviy ta'sirlar uning keyingi ta'lim jarayonlaridagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardir.

Maktabgacha ta'lim nafaqat bolani kelajakdagi o'qishga tayyorlaydi, balki uning shaxs sifatida kamol topishini ham ta'minlaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi va rivojlanishi bugungi pedagogik va psixologik fanining ustunvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, ushbu davr shaxsning keyingi intellektual kamolotiga poydevor yaratishi bilan ajralib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Qodirova F.R., Toshpulatova Sh.Q., A'zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: *Tafakkur* nashriyoti, 2019. — 688 bet.
2. Qayumova N. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU rizografida nashr etilgan, 2013. — 183 bet.
3. Sodiqova Sh. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: *Fan va texnologiya*, 2012. — 268 bet.
4. Bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari. — Toshkent, 2018.
5. Hasanboyeva O., Mamatova D. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. — Toshkent: *O'qituvchi* nashriyoti, 2016. — 240 bet.
6. Abduqodirov A.A. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. — Toshkent: *Fan*, 2015. — 210 bet.

